

5. Томилин В.В. Дефекты медицинской помощи, допускаемые частнопрактикующими врачами (предприятиями) / В.В. Томилин, Ю.И. Соседко // Судебно-медицинская экспертиза. – Т. 44: М., Юрист, 2001. – С. 3-5.
6. Хімченко С.А. Медична діяльність, пов'язана з ризиком: до питання визначення. Юридичний вісник. – № 1 – 2012. – С. 111(111-116).
7. Черников Е.Э. Врачебная ошибка : Невежество или халатность? / Е.Э. Черников, М.М. Зарецкий, Н.М. Черникова // Український медичний часопис. – 2009. – № 2/(70). – С. 70-73.

Хильченко Анастасія Сергіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук

МІРА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ: КОНКРЕТИЗАЦІЯ ПРАВИЛ ВИЗНАЧЕННЯ

Імплантація певного концепту до усталеної кримінально-правової традиції вимагає значної наукової апробації. Однак, динамічність суспільних процесів, яка не може обходити стороною і законодавчі практики, у т. ч. кримінально-правові, ставить на новий щабель усвідомлене і своєчасне реагування на інтернаціоналізацію, що зумовлює закономірну інтегративність вітчизняного кримінального законодавства. Пеналізаційна теорія і практика вимагає своєчасного реагування на динамічність суспільних процесів та удосконалення існуючих інститутів кримінального права. При цьому, враховуючи значні похибки правозастосовного процесу, що пов'язані з відсутністю раціональної методології призначення заходів кримінально-правового характеру, необхідним залишається оптимальне розроблення конкретних варіантів оновлення кримінального закону. Так, в останній час усе більше вчених вказують на необхідність сформування критеріїв призначення покарання. В аспекті дослідження проблематики суддівського розсуду, вказана вимога актуалізується. Дійсно, при призначенні покарання з метою правомірної реалізації розсуду, суддя потребує чітких практичних «інструкцій». На думку Р. М. Ласточкиної, суд повинен мати певні мірила, критерії оцінки, щоб взяти до уваги ті обставини, які дійсно мають значення для вибору індивідуально-ефективної міри кримінально-правового впливу [1, с. 123].

Окремі автори вже здійснювали спроби закріплення критеріїв призначення покарання. Поширеною є точка зору, згідно з якою під критеріями призначення покарання потрібно розуміти

загальні засади призначення покарання. Такої позиції дотримується Г. А. Крігер [2, с. 24] та ін. На наш погляд, така точка зору навряд може вважатися правильною. Загальні засади призначення покарання – не що інше, як правила призначення покарання. Декілька можливих критеріїв призначення покарання перераховує Г. З. Анашкін: це і положення Конституції про рівність усіх перед законом і судом, і вказівки кримінального закону, зокрема, про цілі покарання; про межі покарання, встановлені статтями кримінального закону; про врахування характеру і ступеня суспільної небезпеки вчиненого злочину; про врахування обставин, які характеризують особу винного; про врахування пом'якшуючих і обтяжуючих обставин та ін. [3, с. 62]. Як видається, питання критеріїв призначення покарання науковець тлумачить занадто широко. На нашу думку, говорячи про критерії кризь призму загальних засад призначення покарання, доцільно було б закріпити критерії оцінки ступеня тяжкості вчиненого злочину, критерії оцінки особи винного, а також критерії оцінки особи потерпілого. По-перше, ступінь тяжкості вчиненого злочину та особа винного поряд із обставинами, що пом'якшують та обтяжують покарання, складають самостійний інститут кримінального права, конкретні практичні роз'яснення щодо того, що саме потрібно враховувати під ступенем тяжкості вчиненого злочину та особою винного містяться у Постанові Пленуму Верховного Суду України № 7 від 24 жовтня 2003 року «Про практику призначення судами кримінального покарання». Тому пропонується КК України доповнити наступними статтями:

«Стаття 65¹. Критерії оцінки ступеня тяжкості вчиненого злочину

При призначенні покарання суд враховує ступінь тяжкості вчиненого злочину, виходячи з:

- 1) класифікації злочинів, закріпленої у статті 12 цього Кодексу;
- 2) особливостей конкретного злочину та обставин його вчинення: форма вини, час, місце, спосіб, стадія вчинення, кількість епізодів злочинної діяльності, роль кожного зі співучасників, якщо злочин вчинено групою осіб, поширеність злочину;
- 3) наявності, характеру і ступеня тяжкості наслідків, що спричинені потерпілому, державі та третім особам у результаті вчинення злочину;
- 4) характеру відносин винної особи з потерпілим.

Стаття 65². Критерії оцінки особи винного

При призначенні покарання суд враховує характеристику особи винного, виходячи з:

- 1) віку, стану фізичного та психічного здоров'я;
- 2) поведінки до вчинення злочину, способу життя, характеристики за місцем роботи чи навчання;
- 3) наявності не знятих чи не погашених судимостей, адміністративних стягнень;

- 4) наявності на утриманні дітей та осіб похилого віку;
- 5) матеріального стану винної особи;
- 6) мотивів та мети злочину.

Стаття 65³. Критерії оцінки особи потерпілого

При призначенні покарання суд враховує характеристику особи потерпілого, виходячи з:

- 1) особливостей поведінки до, у момент і після вчинення злочину;
- 2) способу життя потерпілого, його матеріального стану».

Потрібно зазначити декілька слів щодо поширеності злочину як критерію оцінки ступеню тяжкості вчиненого злочину. Як відзначав І. М. Гальперін, при посиленні покарання з урахуванням поширеності злочинів мова зовсім не йде про відповідальність за чужу вину. Просто вина злочинця визначається на підставі підвищеної небезпечності діяння в конкретних умовах. Тільки з урахуванням цієї обставини призначене злочинцю покарання може вважатися справедливим [4, с. 27]. Безсумнівно, з цією думкою слід погодитися.

Особа винного, як і ступінь тяжкості вчиненого злочину та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання, є окремим інститутом кримінального права, а тому при визначенні критерії оцінки особи винного повинні складати як обставини, що характеризують особу з позитивного боку, так і з негативного. Іншої позиції притримуються А. А. Музика та О. П. Горох. На думку вчених, особа винного, як об'єкт призначення покарання, не повинна враховуватися «зі знаком мінус» (всупереч імперативу, встановленому ч. 3 ст. 67 КК) у контексті загальної засади призначення покарання, передбаченої п. 3 ч. 1 ст. 65 КК. Те саме стосується і ступеня тяжкості вчиненого злочину – іншої складової цієї загальної засади [5, с. 237].

На наше переконання, особа винного – самостійний інститут кримінального права поряд зі ступенем тяжкості вчиненого злочину та обставинами, що пом'якшують та обтяжують покарання. Підтвердженням цьому є те, що законодавець «розвів» ці поняття у рамках загальних засад призначення покарання. Змішування таких категорій призведе до ще більшого зловживання правом та корупційним ризикам. Тим більше, у ч. 3 ст. 67 КК України чітко закріплено, що перелік обставин, що обтяжують покарання, є вичерпним. Аналогічної вказівки у ст. 65 КК України щодо врахування особи винного не міститься. З цього виходить, що керуючись принципом законності, у даній частині кримінальний закон необхідно тлумачити буквально. Більш широкий підхід при з'ясуванні змісту загальних засад призначення покарання може мати наслідком заміну дійсного змісту, яке виходить за рамки текстуального вираження. А тому при врахуванні особи винного критеріями мають стати як

позитивні обставини, так і негативні фактори. Інститут потерпілого як самостійний інститут кримінального права передбачає не тільки врахування позиції потерпілого щодо меж та обсягів покарання, але й обов'язкову характеристику особи потерпілого зокрема. У комплекс таких даних включається не тільки поведінка особи у момент і після вчинення злочину, але й до його вчинення. Такі висновки супроводжуються міркуваннями про те, що нерідко поведінка потерпілого є провокуючою або негативною у механізмі злочинної поведінки. Тому можемо зробити висновок про необхідність детального дослідження поведінки потерпілого не лише в момент, але й до вчинення злочину з метою встановлення ступеня «вини» потерпілої особи у вчиненні злочину. Таким чином, законодавча регламентація вище запропонованих критеріїв, як видається, сприятиме максимальній індивідуалізації кримінального покарання та упорядкуванню суддівського розсуду.

Список використаної літератури:

1. Ласточкина Р. М. О критериях индивидуализации наказания как гарантии интересов личности и правосудия [текст] / Р. М. Ласточкина // Проблемы охраны прав граждан в сфере борьбы с преступностью. – Иваново, 1980. – С. 122-126.
2. Кригер Г. А. Наказание и его применение [текст] / Г. А. Кригер. – М.: Госюриздат, 1962. – 70 с.
3. Анашкин Г. З. Справедливость назначения уголовного наказания [текст] / Г. З. Анашкин // Советское государство и право. – 1982. – № 7. – С. 59-66.
4. Гальперин И. М. Наказание: социальные функции, практика применения [текст] / И. М. Гальперин. – М.: Юрид. лит.-ра, 1983. – 292 с.
5. Музика А. А., Горох О. П. Покарання та його застосування за злочини проти здоров'я населення: монографія [текст] / А. А. Музика, О. П. Горох. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2012. – 404 с.

Чугуніков Ігор Іванович

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ ТА ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ

Питання щодо об'єкта кримінально-правової охорони є наріжним каменем будь-якої кримінально-правової доктрини. За своєю сутністю, це питання про соціальне призначення кримінально-правової галузі, як такої. Однак, не дивлячись на те, що ключове значення об'єкта злочину для кримінального права було